

Szabó Csaba

A pataki diákvilág anekdotái

Az ember életre szóló barátságokat, évtizedeket is átívelő "Öregem, mintha csak tegnap találkoztunk volna"- típusú jó ismeretségeket valójában középiskolai-egyetemi tanulmányai során köt. Így volt, s így van ez Patakon is. Néhány osztálytársammal immár negyvenöt éve jövünk össze rendszeresen, hol egyikünk, hol másikunk otthonában. A minap, legutolsó "kis pataki találkozó" alkalmával, együttlétünk harmadik órájába lépve, elérkezett az ideje a diákkori emlékek felelevenítésének - mint ahogy az négy és fél évtizede minden alkalommal elérkezik. Közösen megélt, egymásnak ezerszer elmesélt,ős-öreg, szakállas - mindig vidám - történetek ezek diákokról, tanárokról, pataki életünkről. Mégis, mikor kétszáztizenthatodszor is elmondja ugyanazt az anekdotát a "téma gazdája", valamennyiünkben újra elemi erővel tör fel az önfeledt kacagás, s jobbra-balra dőlve, könnycsordulásig élvezzük, hogy pl. Benkő Béla bácsi egyszer így szólt: "Te, Szaszák, gyere ki a táblához és rajzolj fel egy akárhány-oldalú háromszöget!" Vagy: "Arday fiam, Te most Te vagy, vagy a bátyád?..."

Minden bizonnyal hasonló gondolatok is foroghattak a PADOSZ, a Pataki Diákok Országos Szövetsége (a mai PADISZ jogelődje) vezetőinek fejében, amikor 1926-ban megbízták Panka Károlyt, az Országgyűlési Könyvtár igazgatóját, a PADOSZ budapesti egyesületének elnökét, hogy

szedje össze és mentse meg a feledéstől – idézem –: "az Alma Mater múltjának és híres diákéletének jellemző történeteit, apróbb, érdekes, komoly és humoros fordulatú eseteit. Egyszóval: az anekdotáit". A Panka Károly által összeállított első kötetet, három évvel annak fergeteges sikere után, 1930-ban követte a második. E két kötet ma már keresett cikk az antikváriumokban; tavaly egy erősen viseltes első kötet húszezer forintért kelt el egy könyvaukción.

Aztán teltek-múltak az évek. Világháború jött, évtizedek mentek. S a szájról-szájra szálló anekdoták, humoros történetek száma tovább szaporodott, s várta azt az elhivatott, lelkes és az ügyet konokul előrevinni próbáló megszállottat, aki kézbe veszi az Anekdotakincs ügyét és a gyűjtőmozgalom élére áll. És eljött: Harsányi István személyében. Az ő vezetésével indult meg az anekdoták gyűjtése a sárospataki öregdiákok budapesti baráti társasága körében. Az újsághirdetések, az öregdiák-címlistákra kiküldött körlevelek, a szóban-írásban közvetített ösztönzések szép eredménnyel jártak. A baráti társaság rendszeres összejöveteleire mindig érkeztek újabb és újabb anekdoták, s úgy tűnt, az 1981-es 450 éves jubileumra megjelenik az oly régen várt harmadik kötet. Az akkori rendszer könyvkiadási politikája miatt erre nem került sor, és ismét tizenöt évnek kellett eltelnie ahhoz, hogy legyen

egy közösség, mely anyagilag is magáévá teszi az Anekdotakincs III. kötete kiadásának gondolatát.

1996-ban, az akkor már nyolcadik éve működő Sárospataki Református Kollégium Alapítvány kuratóriuma létrehozott egy szerkesztőbizottságot, s felkérte Fekete Gyula író, pataki öregdiáktársunkat, hogy nyújtson segítséget a Harsányi István által összeállított, tizenöt éve alvó kézirat nyomdai előkészítésében. A költségeket teljes egészében vállalva, az Alapítvány 1996 márciusában megjelentette a harmadik kötetet.

S ekkor, mintha csak a hetven évvel ezelőtt történtek ismétlődtek volna meg, sorra jöttek a volt pataki diákok, tanárok, s "ha tudtam volna, hogy készül a harmadik kötet, én is hozzáadtam volna néhány ízes történetet!" felkiáltással várakozóan és szinte szuggerálva néztek a szerkesztők és az alapítványi kurátorok szemébe, akik a "rövidesen lesz negyedik kötet is!" felkiáltást pajzsként maguk elé tartva ösztönözték a reklamálókat, hogy gyűjtsenek-küldjenek minél több anekdotát.

És íme, lett negyedik kötet. Csakúgy, mint hetven évvel ezelőtt, most is kellett néhány évet várni az előző könyv után, de örömmel jelentem, hogy a Pataki Diákok első Emléknapjára megjelent az itt kezembem tartott könyv: "A pataki diákvilág anekdotakincse, IV. kötet" címmel. S még nagyobb örömmel tudatom, hogy a IV. kötetben közölt anekdotáknak mintegy fele már az utolsó negyven év terméke, bizonyítva, hogy a pataki diákhumor forrásai kiapadhatatlanok.

Négy kötetnyi anekdota - ez már több, mint hol megható, hol nevetető kis történetek laza összessége, ez már kultúrtörténet, kor-történet. Az Alma Mater és a pataki

diákélet, a "pataki szellem" és annak kisugárzása folytán a magyar nemzeti művelődés egy szegmensének históriája is tükröződik ebből az imponálóan gazdag anyagból. Ne csak a vicceket, adomákat keressük ezekben a kötetekben, hanem a mögöttük kitáruló kort, amelyben megtörténtek, létrejöttek. Ebből a szempontból a jelen kötet különösen fontos, hiszen, bár még kissé szemérmesen és vonakodva ugyan, de az 51 adatközlő 172 megjelent anekdotája közvetlen múltunkat, az ötvenes-hatvanas-hetvenes és nyolcvanas éveket is felöleli.

Végül valamennyiünk nevében e helyen is szeretnék köszönetet mondani Király Zoltánnak, a kötet főszerkesztőjének, aki értő szeretettel és vérbeli írói érzékkel végzte el a szerkesztői munka oroszlánrészét. S köszönet, valamennyiünk köszönete illeti a PADISZ-t, mert vállalta a szervezést és kiadást, valamint a Sárospataki Református Kollégium Alapítványt, mert vállalta a kiadással járó tetemes költségek kiegyenlítését.

Remélem s kívánjuk, hogy mihamarabb fogyjon el a IV. kötet, ezzel is ösztönözve a szerkesztőséget, hogy kezdjen hozzá az anyaggyűjtéshez a sorozat következő, immár ötödik tagja számára. Addig is, fogadják-fogadjátok szívesen a Pataki Diákok első Emléknapjára megjelent Anekdotakincs IV. kötetét.

Köszönöm a megtisztelő figyelmet.

(Elhangzott köszöntőként a kötet sárospataki bemutatóján A Művelődés Házában, 2001. december 14-én, a Pataki Diákok Emléknapja alkalmából.)

(A pataki diákvilág anekdotakincse, IV. kötet, feldolgozta és sajtó alá rendezte: Király Zoltán, Pataki Diákok Szövetsége, 2001.)